

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

*ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal*

**2025
oktyabr**

**TOSHKENT SHAHRIDAGI TURIN
POLITEXNIKA UNIVERSITETI**
– **Xalqaro ilmiy-amaliy onlayn
konferensiya materiallari to'plami**

**“GLOBAL RAQAMLI INTEGRATSIYALASHUV:
2030-YILGACHA YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHDA
TEXNOLOGIK VA INDUSTRIAL SANOATNI RIVOJLANTIRISH
ORQALI MIKRO VA MAKROIQTISODIY BARQAROR
O'SISHNI TA'MINLASH DOLZARBLIGI”**

**“GLOBAL DIGITAL INTEGRATION: THE RELEVANCE OF
ENSURING MICRO AND MACROECONOMIC SUSTAINABLE
GROWTH THROUGH TECHNOLOGICAL AND INDUSTRIAL
DEVELOPMENT IN THE TRANSITION TO A GREEN
ECONOMY BY 2030”**

**«ГЛОБАЛЬНАЯ ЦИФРОВАЯ ИНТЕГРАЦИЯ:
АКТУАЛЬНОСТЬ ОБЕСПЕЧЕНИЯ УСТОЙЧИВОГО
МИКРО- И МАКРОЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА ЧЕРЕЗ
РАЗВИТИЕ ТЕХНОЛОГИЧЕСКОЙ И ИНДУСТРИАЛЬНОЙ
ПРОМЫШЛЕННОСТИ В ПЕРЕХОДЕ К ЗЕЛЁНОЙ
ЭКОНОМИКЕ К 2030 ГОДУ»**

7-MAXSUS SON

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr.
2025-yil, 15-oktyabr.

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afforovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ixamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellash
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK

Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

ASSESSING RISKS IN BANKING ACTIVITIES TO ENHANCE THE EFFICIENCY OF FINANCIAL SERVICES	21
Saidov Jasurbek Latipbayevich	
MECHANISMS OF THE IMPACT OF STATE BUDGET REVENUES AND EXPENDITURES ON ECONOMIC GROWTH.....	24
Sheraliyev Nurbek Jumanazarovich	
O'QUVCHI VA TALABALARDA HUQUQIY MADANIYATINI TA'LIM JARAYONIDA YUKSALTIRISHNING ASOSIY YO'NALISHLARI VA TAMOIILLARI	27
Mansurova Zilola Akromxonovna	
O'ZBEKISTON BANK TIZIMIDA FINTECH INNOVATSIYALARINING RIVOJI VA ULARNING SANOAT-QURILISH SEKTORIDAGI TRANSFORMATSION TA'SIRI	30
Muzayyana Beknazarova	
TURIZM SOHASIDA RAQOBAT AFZALLIKLARINI YARATISHDA MARKETINGNING ROLI	33
Shaymanov To'liqin Mahmayusupovich	
O'ZBEKISTONDA DAVLAT BUDJETI IJROSINI RAQAMLASHTIRISHNING FISKAL INTIZOM VA SHAFFOFLIKKA TA'SIRI	37
Tangrieva Farida Abdulkarimovna	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA SUN'IY INTELLEKTNI TATBIQ ETISH ORQALI BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH	41
Radjabov Bunyod Abdusalilovich	
XXI-ASRDA JAHON IQTISODIYOTINING RIVOJLANISH BOSQICHLARI VA ASOSIY DRAYVERLARI	45
Jalolov Umidjon Xudoyberdi o'g'li, Yegamberdiyev Shuxrat Satimbayevich	
O'ZBEKISTONDA TURIZM XIZMATLARI EKSPORTINING IJTIMOIIY-IQTISODIY MEXANIZMLARI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	48
Bakhromov Akmal Abduvahid o'g'li	

O'ZBEKISTONDA TURIZM XIZMATLARI EKSPORTINING IJTIMOIY-IQTISODIY MEXANIZMLARI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI

Bakhromov Akmal Abduvahid o'g'li

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti katta o'qituvchisi,
e-mail: baakmal7111@gmail.com

Annotatsiya. Tezisdagi O'zbekistonda turizm xizmatlari eksportining ijtimoiy-iqtisodiy mexanizmlari hamda rivojlanish istiqbollari yoritilgan. Xizmatlar eksportida turizmning o'rni, chegaraoldi va shopping-turizmning salohiyati, shuningdek raqamli transformatsiya jarayonlarining ta'siri tahlil qilingan. Tadqiqot natijalari mamlakatda raqamli, tibbiy, gastronomik va ta'limiy turizm yo'nalishlarini rivojlantirish orqali eksport hajmini oshirish imkonini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: turizm xizmatlari, xizmatlar eksporti, raqamli eksport, chegaraoldi turizm, diversifikatsiya, iqtisodiy barqarorlik.

Abstract. The thesis examines the socio-economic mechanisms and development prospects of tourism services export in Uzbekistan. It analyzes the role of tourism in service exports, the potential of cross-border and shopping tourism, and the impact of digital transformation. The findings demonstrate opportunities to increase export volumes through the development of digital, medical, gastronomic, and educational tourism.

Keywords: tourism services, service export, digital export, cross-border tourism, diversification, economic stability.

Аннотация. В тезисе раскрыты социально-экономические механизмы и перспективы развития экспорта туристических услуг в Узбекистане. Проанализированы роль туризма в экспорте услуг, потенциал приграничного и шопинг-туризма, а также влияние цифровой трансформации. Результаты исследования показывают возможности увеличения объёма экспорта за счёт развития цифрового, медицинского, гастрономического и образовательного туризма.

Ключевые слова: туристические услуги, экспорт услуг, цифровой экспорт, приграничный туризм, диверсификация, экономическая устойчивость.

KIRISH

Bugungi kunda jahon iqtisodiyotida xizmatlar sektorining eksportdagi ulushi tobora ortib bormoqda. Ayniqsa, sayyohlik xizmatlari global xizmatlar eksportida yetakchi yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Birlashgan Millatlar Tashkilotining Turizm tashkiloti (UN Tourism, 2023) ma'lumotlariga ko'ra, 2023-yilda xalqaro turistik xizmatlar eksporti hajmi 1,3 trillion AQSh dollarini tashkil etgan bo'lib, bu umumiy global xizmatlar eksportining 20 foiziga yaqinini egallaydi. Bu ko'rsatkich turizm sohasining nafaqat ijtimoiy, balki muhim iqtisodiy resursga aylanganini yaqqol namoyon qiladi.

O'zbekiston uchun ham turizm xizmatlarini eksport qilish – xomashyo eksportiga qaramlikni kamaytirish, iqtisodiyotni diversifikatsiyalash va yuqori qo'shilgan qiymatli xizmatlarni rivojlantirishda strategik vosita sifatida namoyon bo'lmoqda. Mamlakatda 2023-yilda 6,6 milliondan ortiq xorijiy turistlar tashrif buyurgan bo'lib, ularning qariyb 70 foizi yaqin xorijdan – Qozog'iston, Tojikiston, Qirg'iziston, Rossiya kabi mamlakatlardan bo'lgan (Stat.uz, 2024). Bu esa aynan mintaqaviy turizm oqimini xizmatlar eksportiga aylantirish imkoniyatlarining yuqoriligidan darak beradi.

Shu bilan birga, turizm xizmatlari eksporti nafaqat valyuta tushumlarini oshirishga, balki bog'liq tarmoqlarni – transport, umumiy ovqatlanish, chakana savdo, madaniy xizmatlar, raqamli texnologiyalar va ko'ngilochar industriyani rivojlantirishga ham turtki beradi. Bunda xorijiy sayyohning mamlakatda sarflagan har bir dollari iqtisodiyotda bir necha marotaba aylanadi va multiplikativ samaradorlik hosil qiladi (UNCTAD, 2023). Masalan, O'zbekiston Markaziy banki hisobotlariga ko'ra, 2023-yilda har bir xorijiy turistning o'rtacha xarajati 450–700 AQSh dollarini tashkil etgan bo'lib, bu xarajatlarning asosiy qismi xizmatlar ko'rsatish sohasiga to'g'ri kelgan (CBU.uz, 2024).

Yana bir muhim jihat – O'zbekiston geografik va madaniy pozitsiyasi jihatidan mintaqaviy xizmatlar markazi bo'lish salohiyatiga ega. Ayniqsa, chegaraoldi hududlar (masalan, Andijon–O'sh, Surxondaryo–Termiz–Xo'ja Bahouddin, Qashqadaryo–Qorabog', Buxoro–Charjo'y kabi yo'nalishlar) orqali sayyohlik va savdo oqimini birlashtirish orqali xizmatlar eksportini tizimli ravishda oshirish mumkin. Chegaraoldi shopping-turizm, oilaviy xizmatlar, tibbiy xizmatlar, ekskursiyalar, sog'lomlashtirish, kosmetologiya va xalq amaliy san'at mahsulotlari eksporti – xizmatlar sektorida eng yuqori potentsialga ega yo'nalishlardir.

O'zbekistonda turizm xizmatlari eksporti iqtisodiy barqarorlik va valyuta tushumlarini oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. 2023-yil yakuniga ko'ra, bu ko'rsatkich 2,14 milliard AQSh dollarini tashkil etdi, bu esa pandemiyadan oldingi darajaga yaqinlashganini anglatadi (UNCTAD, 2023). Xorijiy sayyohlarning xarajatlari nafaqat to'g'ridan-to'g'ri turistik xizmatlarga, balki transport, umumiy ovqatlanish, chakana savdo va madaniy faoliyatlarga ham taalluqlidir.

So'nggi yillarda raqamli transformatsiya jarayonlari xizmatlar eksporti uchun yangi imkoniyatlarni ochmoqda. Raqamli turistik paketlar, onlayn bron qilish platformalari, virtual gidlik va AR/VR asosidagi kontentlar xorijiy sayyohlarga xizmat ko'rsatishning zamonaviy shakliga aylanmoqda. Bu jarayon orqali O'zbekistonda "raqamli eksport" modeli shakllanib, xizmatlar eksportining yangi bosqichi yuzaga kelmoqda.

Markaziy bank (CBU.uz, 2024) ma'lumotlariga ko'ra, bir nafar xorijiy turist O'zbekistonda o'rtacha 450 dan 700 dollargacha mablag' sarflaydi. Ushbu xarajatlarning 80 foizi turizmga bevosita bog'liq xizmatlar (mehmonxona, transport, gidlik, ovqatlanish, ekskursiya) ulushiga to'g'ri keladi. Qolgan qismi esa suvenirlar, bozor xaridlari, madaniy tadbirlarda ishtirok etish va tibbiy xizmatlar kabi boshqa yo'nalishlarni qamrab oladi. Bu esa turizm xizmatlari eksportining ko'p tarmoqli iqtisodiy ta'sir kuchiga ega ekanini ko'rsatadi.

Bundan tashqari, eksport daromadlari iqtisodiy tizimda multiplikativ ta'sir ko'rsatadi, ya'ni bir so'm yoki dollar bir necha bor aylanib, boshqa sohalarida ham iqtisodiy faollikni oshiradi. Ayniqsa, mahalliy ishlab chiqaruvchilarning (hunarmandchilik, oziq-ovqat, qishloq xo'jaligi) xizmat eksporti bilan bog'liq integratsiyasi yuqori iqtisodiy samaradorlikni ta'minlaydi.

O'zbekistonning turizm xizmatlari eksporti bir nechta asosiy segmentlarga bo'linadi. Har bir yo'nalish xorijiy sayyohlarning xarajatlariga bevosita ta'sir ko'rsatib, eksport daromadlarini oshirish imkonini beradi.

Mehmonxona va turar joy xizmatlari. Xorijiy sayyohlar eng ko'p xarid qiladigan xizmatlar – turar joylar hisoblanadi. "Short-stay" turdagi mehmonxonalar, premium toifali xizmatlar va oilaviy mehmon uylari orqali xizmatlar eksporti kengayib bormoqda.

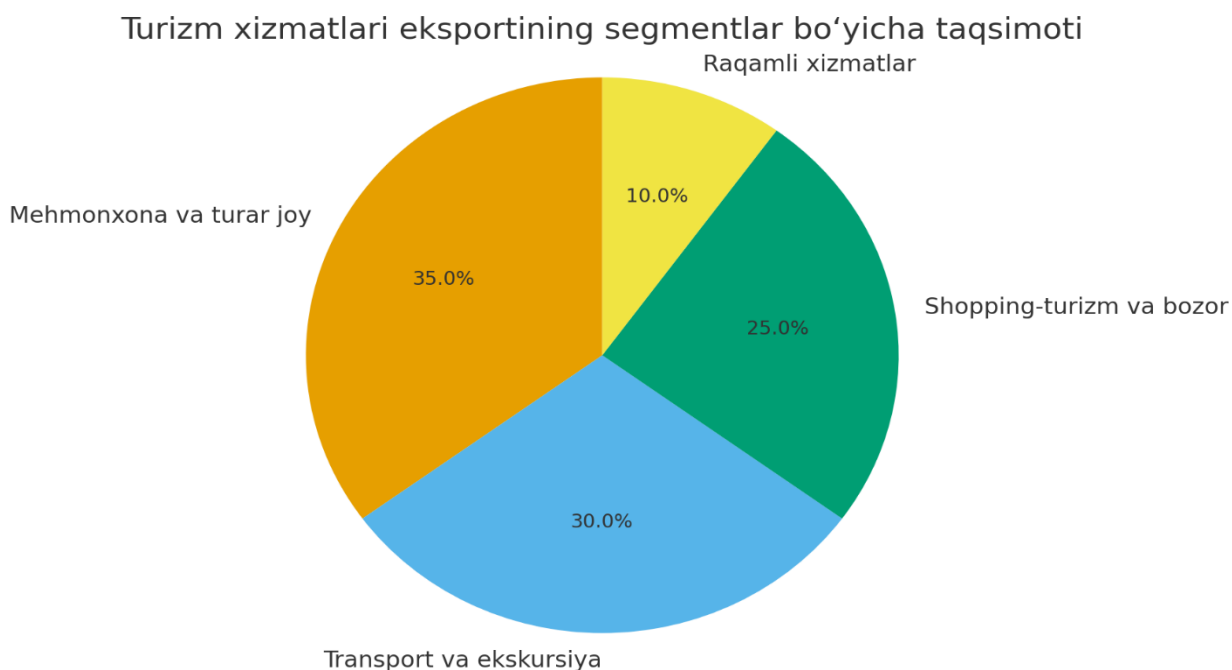
Transport va ekskursiya xizmatlari. Sayyohlarni kutib olish, shaharlararo tashish, ekskursiyalar va marshrutli turlar eksport xizmatlari orasida yetakchi o'rinni egallaydi. Bu yo'nalish sayyohlik agentliklari va ekskursovodlar orqali amalga oshiriladi.

Shopping-turizm va bozor xizmatlari. Chet ellik sayyohlar bozor xaridlariga katta e'tibor qaratadi. Xalq amaliy san'ati, zargarlik, gilamchilik va milliy kiyimlar eksport xizmatlarining muhim tarkibiy qismini tashkil qiladi.

Raqamli xizmatlar. Sayyohlik ilovalari, onlayn bron qilish tizimlari, virtual gidlik va AR/VR texnologiyalar yordamida xizmatlar eksporti yangi bosqichga o'tmoqda. Bu yo'nalish O'zbekiston uchun istiqbolli "raqamli eksport" shakli hisoblanadi.

Har bir segmentda xorijiy sayyohlarning ehtiyojlariga mos, yuqori sifatli va o'ziga xos xizmatlar taklif etilishi eksport salohiyatini oshirishning asosiy yo'li hisoblanadi.

Quyidagi rasmda O'zbekistonda turizm xizmatlari eksportining asosiy segmentlar bo'yicha shartli taqsimoti ko'rsatilgan. Ma'lumotlar 2023–2024-yillardagi sektorlar kesimidagi statistika asoslangan holda shakllantirilgan.

1-rasm. Turizm xizmatlari eksportining segmentlar bo'yicha taqsimoti (foizda)¹

O'zbekiston geografik jihatdan qator strategik chegaradosh davlatlar – Qozog'iston, Tojikiston, Qirg'iziston va Afg'oniston bilan bevosita tutashgan. Aynan ushbu chegaradosh hududlar turizm xizmatlarini eksport qilish uchun alohida imkoniyatlarga ega. 2023-yil statistik ma'lumotlariga ko'ra, mamlakatga tashrif buyurgan 10 milliondan ortiq sayyohning 70 foizi yaqin xorijiy davlatlardan kelgan (Stat.uz, 2024). Bu esa chegaraoldi xizmatlar eksportining katta salohiyatga ega ekanini ko'rsatadi.

Masalan:

- Surxondaryo viloyati Afg'oniston bilan yaqin. Bu hududda tibbiy urizm, bozor savdosi va ko'p tilli gidlik xizmatlari eksport salohiyatiga ega.

- Buxoro va Qashqadaryo chegaraoldi hududlarda oilaviy mehmon uylari va tarixiy ekskursiyalar eksport xizmatining asosiy manbaidir.

- Andijon va Farg'ona viloyatlarida esa Qirg'izistondan kelayotgan sayyohlar uchun savdo-sotiq, transport va xizmat ko'rsatish tarmoqlari eksportni tashkil etadi.

- Xorazm va Qoraqalpog'iston esa Tojikiston va Qozog'iston bozorlariga xizmatlar eksportini amalga oshirish uchun qulay logistika va yo'l infratuzilmasiga ega.

Bu hududlarda "cross-border shopping tours", ya'ni savdo maqsadida qisqa muddatli sayohatlar uchun mo'ljallangan xizmatlar to'plami (turpaketlar) tashkil etilishi orqali xizmatlar eksportini jadal rivojlantirish mumkin. Bundan tashqari, chegaraoldi turizm klasterlari orqali transport, ovqatlanish, tibbiy xizmatlar, ekskursiyalar va raqamli gidlik xizmatlari paket holida taklif etilishi iqtisodiy samarani oshiradi.

O'zbekistonning turizm xizmatlari eksportini oshirish istiqbollari mamlakat iqtisodiyotini raqobatbardosh xizmatlar sektori asosida rivojlantirish, mintaqaviy integratsiyani chuqurlashtirish va eksport geografiyasini kengaytirish bilan chambarchas bog'liq. Quyida turizm xizmatlari eksportini kengaytirishning eng dolzarb amaliy yo'nalishlari keltiriladi.

1. Shopping-turizmni qo'llab-quvvatlash

Xizmatlar eksportini oshirishda savdo va turizm integratsiyasi muhim o'rin tutadi. Ayniqsa, chegaraoldi hududlarda Tax Free (QQS qaytarish tizimi) mexanizmini joriy etish xorijiy sayyohlarning xarid faoliyatini rag'batlantiradi. Shu bilan birga, chegirmali turpaketlar (bozor, hunarmandchilik markazlari, zargarlik salonlari, milliy mahsulotlar bilan bog'liq marshrutlar) orqali turistik xarajatlarni ichki iqtisodiyotda ko'proq saqlab qolish mumkin. Bunday yondashuv xizmatlar eksportini nafaqat valyuta tushumlari, balki ichki ishlab chiqaruvchilar bilan kooperatsiya orqali ham kengaytiradi.

2. Xizmatlar diversifikatsiyasini kuchaytirish

Turizm xizmatlarining eksport salohiyatini oshirish uchun tibbiy turizm, gastronomik turizm, ta'limiy turizm kabi yangi segmentlarni jadal rivojlantirish zarur. O'zbekistonning tabiiy iqlimi, milliy oshxona an'analari va tibbiy

1 Muallif tomonidan tuzilgan

xizmatlar sohasidagi imkoniyatlari xorijiy mijozlar uchun jozibador bo'lib, bu yo'nalishlar eksportning yuqori qiymatli tarkibini shakllantiradi. Ayniqsa, tibbiy va wellness-turizm xususiy sektorni rag'batlantirish, klinikalar va sanatoriylarni xalqaro sertifikatlash xizmatlar eksportining yangi manbai bo'lishi mumkin.

3. Raqamli xizmatlar eksportini rivojlantirish

Raqamli texnologiyalar turizm eksportining eng istiqbolli yo'nalishidir. Shu maqsadda mobil ilovalar, onlayn gidlik platformalari, sun'iy intellekt asosidagi AI Travel Assistant xizmatlari orqali xorijiy sayyohlar bilan doimiy raqamli aloqani ta'minlash lozim. Bu yo'l bilan sayyohlarning xarid va xizmatlardan foydalanish tajribasi yaxshilanadi, xizmatlar eksporti esa real vaqt rejimida nazorat qilinadi. "Raqamli eksport" modeli orqali mamlakat xizmatlar eksporti geografik chegaralardan mustaqil shakllanadi.

4. Hududlar kesimida xizmatlar eksportini rivojlantirish

Turizm xizmatlari eksportini faqat markaziy shaharlar bilan cheklab bo'lmaydi. Har bir viloyat o'zining tabiiy, tarixiy va madaniy salohiyatiga mos ixtisoslashgan xizmatlar eksporti modelini shakllantirishi zarur. Masalan, Namanganda eko-turizm, Buxoroda tarixiy va ziyorat turizmi, Qoraqalpog'istonda etno-turizm yo'nalishlari uchun eksport markazlari tashkil etilishi maqsadga muvofiq. Bu esa hududlararo muvozanatni ta'minlab, mintaqaviy iqtisodiy faollikni kuchaytiradi.

5. Eksport statistikasi va monitoring tizimini takomillashtirish

Turizm xizmatlari eksportini samarali boshqarish uchun raqamlashtirilgan monitoring va hisob tizimi zarur. Hozirda xizmatlar eksportining aniq hajmini aniqlashda turli tashkilotlar o'rtasida ma'lumotlar tafovuti mavjud. Shu bois, soliq hisobotlari, bojxona statistikasi va turizm ma'lumotlar bazalarini integratsiyalash orqali yagona onlayn platforma yaratish lozim. Bu nafaqat eksport hajmini aniq hisoblash, balki har bir yo'nalish bo'yicha real vaqtda tahlil yuritish imkonini beradi.

Xizmatlar eksporti, xususan turizm xizmatlari eksportini rivojlantirish – O'zbekiston iqtisodiyotining yangi o'sish drayverlaridan biridir. Turizm xizmatlari eksportining kengayishi milliy iqtisodiyotda diversifikatsiyani chuqurlashtiradi, valyuta tushumlarini barqarorlashtiradi hamda mamlakatning xalqaro bozorlardagi raqobatbardoshligini oshiradi.

XULOSA

Ushbu jarayonni tizimli yondashuv asosida tashkil etish, xususan shopping-turizmni rivojlantirish, raqamli xizmatlarni eksport qilish, tibbiy va gastronomik turizm yo'nalishlarini kengaytirish, shuningdek, hududlar kesimidagi ixtisoslashgan eksport markazlarini yaratish orqali 2030-yilgacha xizmatlar eksporti hajmini kamida ikki baravar oshirish imkonini beradi.

Shunday qilib, turizm xizmatlari eksporti O'zbekistonning iqtisodiy barqarorligi, xalqaro nufuzini mustahkamlash va milliy brend sifatida tanilishining asosiy manbai bo'lib xizmat qiladi. Bu yo'nalishda davlat siyosati, xususiy sektor va ilmiy doiralar o'rtasida uzviy hamkorlikni yo'lga qo'yish kelgusi yillarda soha eksport salohiyatini sezilarli darajada oshiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining (2023). "Turizm sohasini kompleks rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida" PQ-231-son qarori. Toshkent.
2. UN-Tourism (2023). World Tourism Barometer. Volume 21, Issue 6. United Nations World Tourism Organization, Madrid. <https://www.unwto.org>
3. UNCTAD (2023). International Trade in Services Report – Tourism Sector Analysis. Geneva: United Nations Conference on Trade and Development. <https://unctad.org>
4. Stat.uz – O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi. (2024). "O'zbekistonda turizm xizmatlari eksporti statistik ko'rsatkichlari." <https://stat.uz>
5. CBU.uz – O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. (2024). "Sayyohlar xarajatlari bo'yicha to'lov balansi hisoboti." <https://cbu.uz>
6. UzbekTourism.uz – Turizm qo'mitasi rasmiy sayti. (2024). "Chegaraoldi turizm va xizmatlar eksporti bo'yicha ma'lumotlar." <https://uzbektourism.uz>
7. UNESCO Uzbekistan. (2023). "Cultural Heritage Preservation and Tourism Development Report." Tashkent Office. <https://unesco.org>
8. Bakhromov, A. A. (2024). "Turizm xizmatlari eksportida innovatsion marketingning roli." Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot, 1(5), 23–31.
9. Xalimova, F. N. (2022). "MICE turizmi: hududni innovatsion rivojlantirishning ijtimoiy-iqtisodiy vositasi sifatida." Arxiv ilmiy tadqiqotlar jurnali, 2(1), 40–46.
10. Kotler, P., Bowen, J. T., & Makens, J. C. (2010). Marketing for Hospitality and Tourism. 5th ed., Prentice Hall, New Jersey.

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100